

Vihreät De Gröna

Vihreän vaurauden tie - Vihreiden elinkeinopoliittinen ohjelma

Hyväksytty valtuuskunnan kokouksessa 3.10.2010

Virkatyönä ohjelmaan tehdään vielä kielenhuolto ja tarvittavat sanastot.

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo

Visio 2030 - kestävien elinkeinojen hyvinvoiva Suomi	1
1 Miksi muutosta tarvitaan?.....	4
2 Vihreän elinkeinopoliittikan tavoite ja keinot.....	4
2.1 Kolme elinkeinopoliittista valintaa.....	5
3 Talouden vihreä rakennemuutos.....	6
3.1 Vihreä verouudistus.....	6
3.2 Energiatehokas talous luo työpaikkoja.....	7
3.3 Uuteen vihreän infrastruktuurin aikaan.....	9
4 Rohkea ja kannustava elinkeinoympäristö.....	10
4.1 Uuteen avoimeen innovaatiopolitiikkaan.....	10
4.2 Tarvitaan sijoittajia ja reilua kansainvälistymistä.....	11
4.3 Koulutus elinkeinopoliittikan kivijalkana	12
4.4 Yrittäjyydestä helppo vaihtoehto.....	15
4.5 Hyvä johtaminen ja työhyvinvointi menestystekijöitä.....	16
4.6 Töitä kaikille.....	17
4.7 Menestystä palveluista, myös teollisuudessa.....	18
4.8 Elinvoimaa avoimesta tietoyhteiskunnasta.....	19
4.9 Monipuolista elinkeinoelämää maaseudulla.....	20
5 Reilut pelisäännöt taloudelle.....	21
5.1 Julkinen valta omistajana ja markkinatoimijana.....	21
5.2 Reilua ja vapaata kauppaa ympäri maailman.....	23
5.3 Parempaa sääntelyä rahoitusmarkkinoille.....	24

Visio 2030 - kestävien elinkeinojen hyvinvoiva Suomi

Vihreän vaurauden tien valinnut Suomi on vuonna 2030 rohkea kansainvälinen edelläkävijä kestävä ja hyvinvoivan yhteiskunnan rakentamisessa. Suomi on vähäpäästöinen, vihreän rakennemuutoksen toteuttanut yhteiskunta. Ihmisten elämänlaatu on korkea; puhdas ja luontoarvoiltaan rikas ympäristö lisää ihmisten hyvinvointia. Kestävä yhteiskunta rahoitetaan verotuksella, jossa painopiste on hyvien asioiden, kuten työn, verottamisen sijaan haitallisten asioiden, eli ympäristökuormituksen ja kulutuksen, verottamisessa.

Yhteiskunnan rohkaiseva henki kannustaa yrittäjyyteen ja oman luovuuden toteuttamiseen. Myös epäonnistumista suvaitaan. Ihmisten asenteet ja yhteiskunnan tukiverkot auttavat nousemaan

jaloilleen. Sosiaaliturvan uudistaminen on luonut edellytyksiä uusille työn muodoille, parantanut ihmisten elämänhallintaa ja tuonut turvaa työelämään.

Monipuolista elinkeinoelämää ja palveluja

Suomen elinkeinojen kirjo on monipuolinen ja töitä on tarjolla erilaisten koulutustaustojen ihmisille. Suomi on avoin ja luova talousympäristö, joka houkuttelee osaavia työntekijöitä ja sijoittajia. Tällä turvataan pääomien, tutkimuksen ja tuotekehityksen tasoa ja tarvittavan työvoiman saantia.

Suomi on läpikäynyt murroksen perinteisestä teollisesta yhteiskunnasta moninaisempaan palvelujen ja korkean jalostusasteen tuotteiden yhteiskuntaan. Kaikilla aloilla tarvitaan jatkuvaa tuotekehittelyä ja palvelulähtöisempää otetta.

Menestyvien teollisten yritysten liikevaihdosta yhä suurempi osa tulee vuonna 2030 tuotteisiin liittyvien sisältöpalvelujen tarjonnasta. Myös palvelualoilla tuotekehittely ja palvelujen konseptointi ovat tuoneet merkittäviä vientimahdollisuuksia.

Palvelut tuottavat terveyttä ja hyvinvointia aiempaa suuremmalle ikääntyneiden joukolle sekä työikäisille. Palvelut auttavat ehkäisemään ennalta sairauksia ja voimaannuttavat käyttäjiään. Palvelutalouteen siirtymisen hyödyttää myös niitä, jotka eivät ole uusilla korkean tuottavuuden kasvualoilla.

Verkottuneita korkeakouluja

Kansainvälisesti hyvin verkottuneet korkeakoulut tekevät korkean tason perustutkimusta. Yliopistojen perustutkimuksen resurssit ovat korkealla tasolla, mikä takaa osaamis pohjan myös seuraavien sukupolvien soveltavalle tutkimukselle. Yliopistojen ja elinkeinoelämän yhteistyö tutkimustulosten kaupallistamisessa on vilkasta. Soveltavaa tutkimusta ja tuotekehitystä tehdään julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyönä edelläkävijän tavoin erikoistuen.

Korkeakoulutuksesta valmistuneet osaajat ymmärtävät entistä paremmin ja laajemmin erilaisia kulttuureja ja toimintaympäristöjä. He osaavat toimia niissä nykyistä taitavammin sekä suomalaisten, suomalaisten yritysten että ympäri maailmaa löytyvien asiakkaidensa ja yhteistyökumppaneidensa eduksi.

Avoin ja elämänlaatua parantava tietoyhteiskunta

Avoin tietoyhteiskuntakehitys on keskeisenä tekijänä lisäämässä julkisten palvelujen tuottavuutta, luomassa uusia työpaikkoja ja parantamassa ihmisten arjen palveluja. Julkinen tieto on laajalti yksityishenkilöiden ja yritysten käytössä, mistä syntyy merkittävästi uutta liiketoimintaa.

Avoimet standardit mahdollistavat nopean tietoteknisen kehityksen ja laajan kilpailun toteutumisen. Liiketoiminta on siirtynyt yhä enemmän hyödykkeistä sisältöihin. Avointa tietoyhteiskuntakehitystä tukemalla Suomi saavuttaa menestystä sisältöpalvelujen kansainvälisessä kilpailussa.

Lisää yrittäjyyttä ja työtä

Vuonna 2030 Suomessa on selvästi nykyistä enemmän pk-yrityksiä. Sosiaaliturvan uudistaminen tekee mikroyrittäjyydestä houkuttelevaa ja kannattavaa. Kasvuyrittäjyyden edellytykset ovat hyvät

ja kilpailukykyiset. Yrittäjät saavat tarvitsemansa palvelut yhdeltä luukulta. Uusille yritykselle on joustavia rahoitusmahdollisuuksia. Suomeen on myös helppo tulla tekemään työtä ja yrittämään.

Sosiaaliturvaa on uudistettu, ja se vastaa uuden ajan sirpaloituneen työelämän vaateita. Perustulolähtöinen sosiaaliturva tuo ihmisille eri elämäntilanteissa riittävän perusturvan, tekee työnteosta kannustavaa ja helpottaa perinteisen palkkatyön ulkopuolisen työn tekemistä yrittäjyydestä erilaisten rinnakkaisten töiden tekemiseen. Koulutuksessa panostetaan yleisten kansalaistaitojen, yritteliäisyyden ja aloitteellisuuden tukemiseen, jotta nuorilla on rohkeutta ja taitoa selviytyä työmarkkinoilla.

Monipuolinen yrittäjyys on yksi kukoistavan maaseudun avaintekijöistä. Moniala- ja kausiyrittäjyys ovatkin varteenotettavia toimeentulon lähteitä erityisesti harvaan asutuilla alueilla. Yrityksissä paikallisesti tapahtuva jatkojalostus tuo kaivattua lisäarvoa myös alkutuottajille.

Vihreää kasvua ja rohkeita innovaatioita

Julkinen innovaatiopolitiikka on rohkeaa ja etsii lisäarvoja uusilta alueilta. Kansainvälisessä kilpailussa ei menestytä sirottelemalla julkiset tuet laajalti pieniin puroihin vaan ottamalla myös riskejä.

Julkiset tuet edistävät vihreää rakennemuutosta ja kannustavat yrityksiä edelläkävijyyteen. Samalla yksityisille sijoittajille on hyvät kannustimet, joiden avulla uudet kasvuyritykset saavat notkeasti pääomia niin kotimaasta kuin ulkomailta.

Merkittävänä osana vihreää rakennemuutosta on panostus kestäväan liikenteeseen. Nopeat ja hyvät raideyhteydet takaavat, että eri puolilta Suomea on hyvät ja monipuolista elinkeinoelämää palvelevat kulkuyhteydet muihin keskuksiin.

Kaavoituksen ja älyliikenteen avulla liikkumisesta on tehty mielekästä ja helppoa. Kaupunkien ja kuntien kehitystä ohjaa arjen viihtyvyyden lisääminen, sillä uuden ajan työpaikat hakeutuvat sinne missä ihmiset viihtyvät.

Vihreän vaurauden tien valinneen Suomen hyvinvointi perustuu vuonna 2030 kestäviin elinkeinoihin. Maailma ei ole vielä valmis, mutta Suomi on edelläkävijänä etsimässä uusia ratkaisuja ihmisten keskinäisen, sekä ihmiskunnan ja ympäristön välisen, kestäväan tasapainon saavuttamisessa.

Vihreällä elinkeinopolitiikalla tavoitellaan tämän vision toteuttamista.

1 Miksi muutosta tarvitaan?

Suomen talousympäristö ja koko maailmantalous muuttuvat nopeasti. Suomessa huoltosuhteen heikkeneminen ja julkisen talouden alijäämä vaikeuttavat hyvinvointiyhteiskunnan rahoittamista. Ympäristön sietokyky asettaa rajat materiaaliselle kasvulle. Ilmastonmuutos ja luonnonvarojen rajallisuus pakottavat ihmiskunnan käyttämään resurssejaan tehokkaammin ja ympäristöystävällisemmin.

Myös globaali kilpailutilanne muuttuu nousevien talouksien painoarvon kasvaessa. Arvioidaan, että vuonna 2025 pelkästään Aasian maiden osuus maailman BKT:stä on yli 30 prosenttia ja ylittää EU-maiden osuuden (noin 20 %). Menestyminen yhä vaativammassa kilpailutilanteessa edellyttää uudenlaista elinkeinopolitiikkaa.

Muutos perinteisestä teollisesta yhteiskunnasta palveluvaltaiseen yhteiskuntaan kiihtyy. Tämän rakennemuutoksen ja automatisaation on arvioitu supistavan teollisten työpaikkojen osuutta globaalisti. Palvelutyöllisyyden ja tietäalojen osuus kasvaa. Erityisesti matalan jalostusasteen tavaroiden valmistus siirtyy nykyistä enemmän Aasiaan ja muihin alhaisten tuotantokustannusten maihin.

Suomessa teollisuuden työpaikat keskittyvät nykyistä enemmän laitteisiin liittyvien palveluiden tarjontaan. Työ- ja elinkeinoministeriö on arvioinut, että seuraavan kymmenen vuoden aikana yli miljoonan suomalaisen työpaikka ja työtehtävät muuttuvat merkittävästi.

Rajallisten luonnonvarojen käytön tehostaminen tai puhtaasti teollinen teknologiakeskeisyys eivät yksinään riitä. Suomen on edelläkävijöiden joukossa siirryttävä korkean jalostusasteen kestävien tuotteiden ja palveluiden yhteiskuntaan.

2 Vihreän elinkeinopolitiikan tavoite ja keinot

Vihreän elinkeinopolitiikan tavoitteena on lisätä ihmisten hyvinvointia ympäristön kantokyvyn puitteissa. Suomen ja koko maailman kehityksen on oltava taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävää. Tämä edellyttää painopisteen siirtämistä aineellisesta kasvusta talouden kestävyden varmistamiseen. Siksi talouden koon (bruttokansantuotteen) rinnalle tarvitaan muita yhteiskunnan edistystä kuvaavia mittareita (esimerkiksi GPI, Genuine Progress Index), jotta kestävä kehitys olisi koko talouspolitiikan perustana.

Taloukasvun tavoittelu on perusteltua siinä tapauksessa, että se toteuttaa sosiaalisen ja ympäristökestävyyden kriteerit. Taloukasvua on jo kautta historian rajoitettu pyrkimyksellä ihmisten elinolojen parantamiseen esimerkiksi työajan lyhentymisen, työehtojen parantumisen ja lapsityövoiman kiellon kautta. Tämä on ollut mahdollista työn tuottavuuden paranemisen ansiosta.

Talouden koon kasvattaminen ympäristön kustannuksella johtaisi ennen pitkää myös taloudelliseen katastrofiin. Olemme riippuvaisia luonnon tarjoamista ilmaisista ekosysteemipalveluista, joita luonnon monimuotoisuuden häviäminen ja rajoittamaton ilmastonmuutos vakavasti uhkaavat.

Vastuu ympäristöstä ja ihmisistä on siis väistämätön osa järkevää elinkeino- ja talouspolitiikkaa.

Saastuttamiselle ja raaka-aineiden kuluttamiselle pitää asettaa riittävän suuri kustannus, joka sisältyy tuotteiden ja palveluiden hintoihin. Tällöin ei talouskasvu sinänsä ole ongelma. Talouden sisällä on joka tapauksessa tapahtumassa siirtymää materiaalista ja kertakäyttökulutuksesta palveluihin, sisältöihin ja kestävämpiin tuotteisiin. Vihreän teknologian käyttöönotto edellyttää vahvaa talouskasvua tällä sektorilla.

Hallittu talouden koon supistuminen on kuitenkin parempi vaihtoehto kuin ympäristön tuhoutuminen ja sen aiheuttama ihmisten elinmahdollisuuksien menettäminen. Suomessa talouskasvu on epävarmaa myös huoltosuhteen heikkenemisestä ja työikäisen väestön määrän vähentymisestä johtuen. Poliitikalla on varmistettava, että korkea työllisyys ja hyvinvointi ovat mahdollisia myös muina kuin voimakkaan talouskasvun aikoina.

2.1 Kolme elinkeinopoliittista valintaa

Vihreällä elinkeinopolitiikalla varmistetaan, että Suomi menestyy ja selviää hyvinvoivana tästä laajasta maailmantaloudellisesta murroksesta. Tämän saavuttamiseksi on tehtävä **kolme keskeistä elinkeinopoliittista valintaa:**

- talouden vihreä rakennemuutos
- rohkea ja kannustava elinkeinoympäristö
- reilut pelisäännöt taloudelle

Talouden vihreä rakennemuutos tarkoittaa kestävään elinkeinotoimintaan kannustavan pelikentän luomista. Julkisen ohjauksen on kannustettava liiketoiminnan kehittämiseen ympäristöystävällisemmäksi ja vähäpäästöiseksi. Samalla luodaan markkinoita uusille puhtaan teknologian toimialoilla ja tutkimukselle. Vihreällä verouudistuksella kannustetaan kuluttajia ja yrityksiä vähäpäästöisiin ratkaisuihin. Myös yhteiskuntamme infrastruktuuri on uudistettava kestäviä ratkaisuja tukevaksi: se merkitsee esimerkiksi mittavaa panostusta raiteisiin, älyliikenteeseen, avoimeen tietoyhteiskuntaan ja parempaan kaavoitukseen.

Rohkea ja kannustava elinkeinoympäristö tarkoittaa edelläkävijätalouden rohkeiden valintojen tekemistä. Innovaatiopolitiikassa on uskallettava ottaa enemmän riskejä eikä hajauttaa Suomen rajallisia julkisia resursseja liian pieniin puroihin. Elinkeinopolitiikan on toisaalta kannustettava kasvuyrittäjyyteen ja toisaalta varmistettava hyvä perusturva myös mikroyrittäjille. Koulutuksessa lisätään ihmisten oman aktiivisuuden ja aloitteellisuuden kautta rohkeutta toimia aloitteellisesti myös työmarkkinoilla. Sosiaaliturvaa on uudistettava perustuloon pohjautuvaksi, jotta työnteon ja yrittäjyyden kannustavuutta lisättäisiin ja töitä riittäisi kaikilla suomalaisille.

Reilut pelisäännöt taloudelle tarkoittaa yhteiskunnan kokonaisuutena, läpinäkyvyyteen ja reiluun kilpailuun perustuvaa markkinatalouden ohjaamista ja sääntelyä. Globaali talouskriisi on osoittanut, että reaalitytöitä massiivisesti suuremmiksi kasvaneita finanssimarkkinoita on säänneltävä tehokkaammin yleisen edun turvaamiseksi, systeemiriskien vähentämiseksi ja avoimuuden lisäämiseksi. Suomessa on arvioitava valtion omistajapolitiikka yhteiskunnallisten strategisten intressien näkökulmasta. Kilpailun on toteuduttava markkinoilla avoimesti ja reilusti, oli kyse sitten maailmankaupasta tai kotimarkkinoista.

3 Talouden vihreä rakennemuutos

Luonnonvarojen rajallisuus sekä ilmastonmuutos pakottavat valtiot panostamaan ympäristöllisesti kestäväen ja resurssitehokkaan yhteiskunnan rakentamiseen. Tässä murroksessa edelläkävijät menestyvät ja saavat etulyöntiaseman kasvavilla vihreän teknologian maailmanmarkkinoilla.

Suomesta on rakennettava vähäpäästöinen yhteiskunta - se edellyttää laajaa talouden vihreää rakennemuutosta. Tarvitaan vihreää verouudistusta, puhdasta teknologiaa ja investointeja uuden ajan vihreään infrastruktuuriin

Vihreä talouden rakennemuutos luo uutta työtä, yrittäjyyttä ja hyvinvointia.

3.1 Vihreä verouudistus

Vihreä verouudistus on keskeinen väline vähäpäästöisen ja kestäväen yhteiskunnan rakentamisessa. Siirtämällä painopistettä työn verottamisesta ympäristökuormituksen verottamiseen edistetään kestäväen kehityksen ohjausta taloudessa. Se merkitsee yhteiskunnan taloudellisten resurssien mahdollisimman tehokasta käyttöä kestäväältä pohjalta.

Vero-ohjaus on usein kustannustehokkain tapa vähentää ympäristökuormitusta ja kannustaa kestäväen kehitykseen. Mitä johdonmukaisemmin ympäristölainsäädäntö ja haittaverotus kehittyvät, sitä enemmän ne kannustavat yrityksiä olemaan edistyksellisiä uuden vihreän teknologian soveltamisessa.

Ympäristöverotuksen avulla painopiste siirtyy kestävämpiin tuotteisiin ja palveluihin, joihin on joka tapauksessa siirryttävä luonnonvarojen rajallisuuden takia. Ympäristöverotus lisää kuluttajien mahdollisuuksia omassa toiminnassaan suosia ympäristöystävällisiä tuotteita.

Vihreää verouudistusta on jatkettava. Ympäristöverotusta on kiristettävä miljardilla eurolla vuoteen 2015 mennessä. Vihreässä verouudistuksessa lähtökohtaisesti korvataan ympäristöverojen kiristyminen työverotuksen vastaavalla keventämisellä. Tällöin ihmiset saavat lompakkoonsa enemmän rahaa ja voivat omaa ympäristökuormitustaan vähentämällä varmistaa hyötyvänsä verouudistuksesta.

Nykyisessä julkisen talouden tilanteessa - jossa kokonaisveroastetta on nostettava hyvinvoinnin turvaamiseksi - työn verotuksen kevennys ei kuitenkaan voi olla näin suuri, vaan sen pitää painottua pienituloisiin. Pienituloisen työn verotuksen alentaminen on elinkeinopoliittisesti tärkeää: se lisää pienituloisen työn kannattavuutta, vähentää kannustinloukkoja ja alentaa työttömyyttä. Samalla sillä varmistetaan vihreän verouudistuksen sosiaalisesti oikeudenmukainen, tuloeroja kaventava vaikutus.

Verotuksen ympäristöohjaavuutta on parannettava erityisesti päästökauppasektorin ulkopuolella eli asumisessa, liikenteessä, maataloudessa ja jätepolitiikassa. Olemme valmiita myös arvonlisäveron maltilliseen korotukseen, koska yhtä suuren verotuoton kerääminen muita veroja korottamalla on

vaikeaa.

Vihreän verouudistuksen tavoitteena on myös oikeudenmukaisuus. Veromuutosten ja sosiaaliturvan kehittämisen muodostaman kokonaisuuden on oltava sellainen, ettei taakka käy pieni- ja keskituloisille kohtuuttomaksi. Kulutukseen ja ympäristön kuormittamiseen kohdistuvat veronkorotukset koskettavat suhteessa voimakkaammin pieni- kuin suurituloisia. Siksi veropaketissa on oltava osia, jotka kohdistuvat voimakkaammin suurituloisiin.

Tuloerojen kaventaminen vaatii pääomatulojen verotuksen kiristämistä. Työpaikkojen luomiseksi ja investointeihin kannustamiseksi voidaan yritysten yhteisöveroa samalla maltillisesti laskea. Pienituloisten verotusta pitää pystyä keventämään, jotta köyhyys vähenisi ja työnteko olisi kannattavampaa. Kunnallisveron perusvähennystä ja ansiotulovähennystä on korotettava. Pitkällä aikavälillä alle tuhannen euron kuukausitulot pitää saada kokonaan verovapaiksi tai siirtyä saman tulonjakovaikutuksen luovaan perustulojärjestelmään.

Vihreän verouudistuksen rinnalla tehokas ohjauskeino päästövähennysten toteuttamisessa ja vihreän rakennemuutoksen edistämisessä on ilmastolain säätäminen. Tällä lailla varmistettaisiin, että päästövähennyksiä toteutettaisiin ja seurattaisiin kansallisesti vuosittain. Kunkin hallituksen on tällöin toteutettava riittävät politiikkatoimet kansainvälisten päästösitoumusten saavuttamiseksi ja vihreän teknologian edistämiseksi.

Vihreät esittää, että

- vihreää verouudistusta jatketaan toteuttamalla vuoteen 2015 mennessä miljardin euron siirto työn verotuksesta ympäristön kuormituksen verottamiseen
- pienituloisen työn verotusta kevennetään, jotta pienituloisen työn kannattavuutta parannetaan, työttömyyttä vähennetään ja varmistetaan vihreän verouudistuksen sosiaalinen oikeudenmukaisuus
- yhtiöverotusta kevennetään kannustavana toimen osana laajempaa uudistusta, jossa vastaavasti kiristetään pääomatulojen verotusta
- Suomi säätää ilmastolain, jossa asetetaan vuosittainen päästövähennystavoite.

3.2 Energiatehokas talous luo työpaikkoja

Suomesta on rakennettava maailman energiatehokkain talous.

Energian hinta nousee tulevaisuudessa halpojen polttoaineiden ehtyessä, päästörajoitusten tiukentuessa ja sähkömarkkinoiden yhdyntyessä. Parhaiten hinnan nousua vastaan suojaudutaan parantamalla energiatehokkuutta. Tarvitaan paitsi asteittaista parantamista kaikessa toiminnassa, myös tehokkuusharppauksia.

Vihreät haluaa turvata kohtuuhintaisen energian saannin suomalaisille yrityksille myös tulevaisuudessa. Energiajärjestelmä pitää kuitenkin rakentaa uudelleen kestäväksi. Tämä merkitsee vaiheittaista siirtymistä päästöttömään energiatalouteen, joka perustuu lopulta kokonaan kotimaiseen, uusiutuvaan energiaan.

Kestävästä energiasta voidaan rakentaa Suomen vientivaltti. Ympäristöteknologian ja energiatehokkuutta lisäävien ratkaisujen markkinat kasvavat globaalisti nopeasti. Pelkästään

puhtaan teknologian (clean tech) markkinat ovat nousemassa eri arvioiden mukaan 1000 miljardiin dollariin vuodessa.

Ottamalla käyttöön kestäviä ratkaisuja voimme toimia innovaatioiden koealustana, jolta suomalaiset yritykset voivat ponnistaa vientimarkkinoille. Potentiaali on huikea – esimerkiksi tuuli- ja aurinkovoiman maailmanmarkkinat ovat kasvaneet jopa yli neljänneksen vuodessa.

Yksin tuulivoimateollisuus voi alan oman arvion mukaan tarjota vuonna 2020 Suomessa 30 000 henkilötyövuotta. Bioenergia-ala tarjoaa työmahdollisuuksia arviolta 12 500 henkilötyövuotta lisää vuoteen 2015 mennessä, eniten biopolttoaineiden tuotannossa, korjuussa, kuljetuksessa ja energian tuotantolaitoksissa. Vientiteollisuuden kautta voidaan saavuttaa kasvavilta markkinoilta paljon enemmän.

Vihreät haluaa kunnianhimoiset viherkaulustyöpaikkojen tavoitteet: Suomen on tavoiteltava 50 000 uutta viherkaulustyöpaikkaa vuoteen 2017 mennessä. Nämä työpaikat syntyvät uusiutuvaan energiaan, energiansäästöön, energiatehokkuuteen, kierrätykseen, jätehuoltoon, veden käsittelyyn ja täysin uusille aloille. Päästövähennykset luovat uutta teknologiaa, uusia innovaatioita, uusia ammatteja. Ne myös vihertävät vanhoja aloja ja ammatteja.

Puhtaan teknologian markkinat ovat osa suurempaa muutosta, jossa koko talouden muuttaminen kestäväksi tulee olemaan valtava liiketoiminta-alue. Tällöin uudistetaan rakennuksia, teollisia prosesseja, logistiikkaa, palveluelinkeinoja. Kysymyksessä on samantapainen ilmiö kuin on tietotekniikan soveltaminen verrattuna sen tuottamiseen. Avautuu kokonaan uusi palvelusektori: kestävien ratkaisujen luominen.

Vientitulot ja työpaikat eivät synny tyhjästä. Energiapolitiikan pitää tukea innovaatio- ja elinkeinopolitiikkaa. Toimimalla edelläkävijöinä voimme saada etulyöntiaseman maailmanmarkkinoilla.

Vihreät esittää, että

- syöttötariffi laajennetaan koskemaan kattavasti uusiutuvia energianlähteitä
- vihreän sähkön pientuotannossa otetaan käyttöön nettomittarointi eli sähkön tuottaja maksaa vain nettona kuluttamastaan sähköstä
- säädöksillä ohjataan ripeään älykkään sähköverkon käyttöön, jotta sähkön kulutus ja tuotanto saadaan kohtaamaan nykyistä paremmin
- asetetaan tavoitteeksi kääntää energiankulutus pysyvään laskuun vuoteen 2015 mennessä
- yrityksiä kannustetaan parantamaan energiatehokkuutta sallimalla pysyvästi tehokkuusinvestointien kertapoistot
- luodaan julkisen vallan tukirahoituksella vahvoja vientiverkostoja, joiden avulla myös pienet ja keskisuuret yritykset voivat viedä tuotteitaan ja palveluitaan suoraan maailmalle.
- asetetaan viherkaulustyöpaikkojen tavoitteeksi 50 000 uutta työpaikkaa vuoteen 2017 mennessä.
- vahvistetaan kulutustavaroiden valmistajien vastuuta materiaalien kierrätyksestä tuotteen koko elinkaaren ajan.

3.3 Uuteen vihreän infrastruktuurin aikaan

Elinkeinoelämä tarvitsee toiminnan pohjaksi perusinfrastruktuurin. Vihreät haluaa turvata elinkeinoelämälle riittävän ja tasokkaan infran, mutta se pitää tehdä aiempaa tehokkaammin ja kestävämmiin. Suomi pitää peruskorjata vihreäksi.

Liikennepolitiikassa pitää noudattaa niin sanottua neliporrasstrategiaa. Ensin tarkastellaan, voidaanko ongelma hoitaa liikenteen kysyntään vaikuttamalla. Sitten tutkitaan mahdollisuudet olemassa olevan liikennejärjestelmän tehostamiseen. Kolmantena vaihtoehtona parannetaan nykyisiä väyliä ja vasta viimeisellä portaalla aletaan rakentaa uusia väyliä.

Liikenneväylien kehittämisessä tulee ympäristösyistä painottaa rataverkkoa. Nopeuksien korottaminen ja ratojen pullonkaulojen poistaminen vähentävät yritysten logistiikkakustannuksia.

Tietoliikenneyhteyksien merkitys osana infraa on jatkuvasti kasvanut. Riittävän nopeat ja luotettavat yhteydet mahdollistavat mm. matkakuluja leikkaavien videokonferenssien ja etätyön yleistymisen. Monia vanhoja palveluita voidaan siirtää verkkoon, ja samalla voidaan luoda kokonaan uusia. Nopeiden yhteyksien on katettava koko Suomi, jotta moderni yritystoiminta on mahdollista myös pienillä paikkakunnilla ja maan laitamilla.

Uusia mahdollisuuksia tarjoaa liikenne- ja viestintäratkaisuja yhdistävä älykäs liikenne. Sen avulla voidaan tehostaa liikenneverkon käyttöä, parantaa palvelutasoa ja leikata päästöjä. Langaton verkko junamatkustajille ja ruuhka- ja häiriötilanteista tiedottava liikenneopastus ovat esimerkkejä ratkaisuksista, jotka tukevat myös elinkeinoelämän kilpailukykyä. Vahvana ICT-maana Suomella on myös erinomaiset edellytykset tehdä älykkästä liikenteestä vientituote.

Älykkyyttä voidaan lisätä myös sähköverkkoon. Älykäs verkko saa vaihtelevan kulutuksen ja tuotannon kohtaamaan. Keskitetystä ja yksisuuntaisesta sähkön jakelusta tulee kaksisuuntaista ja yhä hajautetumpaa. Yritys voi tuottaa osan tarvitsemastaan sähköstä paikallisilla, uusiutuvilla energianlähteillä. Kun sähköstä on ylijäämää, sitä myydään valtakunnan verkkoon; kun taas alijäämää, sitä ostetaan.

Suomalaisen rakennusteollisuuden on otettava pitkä harppaus vihreään tulevaisuuteen, jotta se olisi kilpailukykyinen uuden ajan vähäpäästöisessä rakentamisessa. Rakennusten energiatehokkuusvaatimusten ja uusiutumattoman lämmitysenergian verotuksen kiristäminen kehittää alan teollisuuden osaamista siten, että se kykenee kilpailemaan myös globaaleilla rakennusmarkkinoilla uusimmalla teknologialla ja elinkaariosaamisella.

Puurakentamista on edistettävä ympäristöystävällisenä rakentamismuotona ja rakennusmääräyksiä on kehitettävä puurakentamisen edistämisen helpottamiseksi. Julkisen rakentamisen hankkeissa on siirryttävä keskimääräistä nopeammin passiivi- ja nollaenergiarakentamiseen.

Rakentamisen energiaa, materiaaleja ja kustannuksia säästävien sekä laatua parantavien työtapojen ja tuotteiden leviämistä on tuettava. Lisäksi tulee avustaa esimerkiksi peruskorjauksissa energiapihejä ja ekologista asumista tukevia ratkaisuja. Mitä nopeammin onnistumme tässä muutoksessa, sitä parempi se on kotimaisen rakentamisen ja alan tuotekehityksen kansainväliselle kilpailukyvyille.

Vihreät esittää, että

- laaditaan laaja investointiohjelma, jolla rahoitetaan Suomen infrastruktuurin vihreä modernisointi
- noudatetaan voimakkaammin neliporrasmallia liikennepolitiikassa, jotta liikenneongelmat ratkaistaan mahdollisimman kustannustehokkaasti
- kohdennetaan uusien väylähankkeiden rahoitus niin, että 70 prosenttia käytetään rataverkon kehittämiseen ja joukkoliikennehankkeisiin ja 30 prosenttia tiehankkeisiin
- turvataan nopeat verkkoyhteydet koko maahan tarvittaessa valtion tukemana
- priorisoidaan älykkään liikenteen ratkaisuja liikennepolitiikassa
- kiristetään johdonmukaisesti rakentamisen energiatehokkuusvaatimuksia
- edistetään puurakentamista rakennusmääräysten muuttamisella, kaavoituksessa ja julkisessa rakentamisessa
- siirrytään julkisessa rakentamisessa vähäpäästöiseen, passiivi- ja nollaenergiarakentamiseen

4 Rohkea ja kannustava elinkeinoympäristö

Vihreän talouden rakennemuutoksen lisäksi tarvitaan asenteiden rakennemuutos. Uudessa kilpailutilanteessa Suomi ei menesty vanhoilla keinoilla. Pienenä maana Suomen on uskallettava ottaa julkisessa rahoituksessa myös riskejä, jotta voimme saavuttaa huipputasoin erikoistumisaloillamme. Samalla rohkea ja yritteliäs toimintakulttuuri on saatava toteutumaan niin koulutuksessa kuin työpaikollakin.

Julkisia tukia ei kannata hajauttaa vanhentuneiden rakenteiden pönkittämiseen, vaan uuden kasvun luomiseen. Suomalaisen tuotteiden ja palvelukonseptien on oltava alojensa huippua, jotta voimme pitää asemamme merkittävänä vientitaloutena.

Suomen on oltava avoin ja luova talousympäristö. Pelkästään omilla aivoillamme ja pääomillamme emme pärjää. Meidän on houkuteltava osaavia työntekijöitä ja sijoittajia pääomien, tutkimuksen ja tuotekehityksen tason ja tarvittavan työvoiman turvaamiseksi.

Sosiaaliturvan ja työelämän pelisääntöjen on tarjottava koko työikäiselle väestölle edellytykset mielekkääseen työhön. Vihreiden esittämä perustulo takaa turvaverkon kaikissa tilanteissa ja rohkaisee näin myös yrittämään.

4.1 Uuteen avoimeen innovaatiopolitiikkaan

Nykyisellä elinkeinopolitiikalla Suomi on päässyt yhdeksi maailman kärkimaista. Eturivissä pysymiseen tarvitaan osin erilaisia keinoja kuin sinne pääsemiseen. On tehtävä vahvempia strategisia valintoja ja otettava riskejä.

Nykyinen innovaatiopolitiikka on luonteeltaan liian staattista; se ei pyri uudistamaan Suomen elinkeinoelämän rakennetta. Vanhanaikaisella tehottomasti resurssit jakavalla aluepolitiikalla on liian suuri merkitys innovaatiopolitiikassa, eikä niin luoda alueita kehittäviä uusia innovaatioita. Eri eturyhmien näkemykset korostuvat liiaksi rahanjaossa lisäarvon luomisen sijaan. Tarvitaan

uudenlaista avointa innovaatiopolitiikkaa, joka edistää rohkeita innovaatioita ja uusia kasvualueita.

Avoimen innovaatiopolitiikan tavoitteena on talouden rakenteen uudistaminen ja uusien, kasvavien liiketoimintojen kehittäminen. Kehitystyö kohdistuu nimenomaan lisäarvoa luovaan liiketoimintaan, ei yksittäisiin yrityksiin tai toimialoihin. Markkinoiden valikoidun ohjaamisen ja vanhojen klustereiden kehittämisen sijaan siinä luodaan yhteistyöprosessi, jossa yksityisen, julkisen ja kolmannen sektorin toimijat pyrkivät tiiviissä yhteistyössä ja pitkäjänteisesti raivaamaan esteet uuden liiketoiminnan tieltä.

Ohjaukeinojen on oltava pääosin teknologianeutraaleja ja talouden vihreää rakennemuutosta edistäviä. Byrokraatit eivät välttämättä tiedä parhaiten toimivia ratkaisuja, vaan teknologisten valintojen tekeminen on markkinoiden tehtävä.

Julkisen vallan toimenpiteet ovat tärkeitä uuden luomisen edellytysten vahvistamisessa. Tärkeimpiä keinoja ovat lisäarvon luomisen mahdollistaminen sekä tiedon hankinta ja levittäminen, ei niinkään rahallinen tuki. Monen eri toimijan kehitysprosessin ja -verkoston luominen ja sen toiminnan tukeminen on julkishyödykkeiden kaltaista toimintaa, josta yksittäisten yritysten on usein vaikea ottaa vastuuta. Julkinen toimija voi esimerkiksi merkittävästi tukea monimutkaisen kehitystyön koordinaatiota.

Puuttuvista resursseista, organisaatioista ja instituutioista muodostuu myös helposti pullonkauloja, jotka voivat estää uuden liiketoiminnan kehittymistä. Esimerkiksi sähköautojen nopea yleistyminen tapahtuisi ripeästi niin lainsäädännöllisin keinoin kuin valtion linjapäätöksellä siirtyä omassa ajoneuvokannassaan vähitellen ladattaviin hybrideihin ja sähköautoihin. Näin myös yksityinen sektori uskaltaisi innovoida ja tuottaa uusia tuotteita ja palveluja alalle.

Innovatiivisimmat ajatukset syntyvät usein usean eri alan asiantuntijan välisessä vuorovaikutuksessa, kun heille tarjoutuu tilaisuus yhdistellä erilaista, mutta toisiaan täydentävää tietoa. Tällaista yhteistyötä tulee luoda niin yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa, yritysmaailman verkostoissa kuin julkishallinnon organisaatorajat ylittävissä työryhmissäkin.

Vihreät esittää, että

- siirrytään uuden avoimen innovaatiopolitiikan periaatteeseen: on uskallettava panostaa notkeasti kasvua edistäviin hankkeisiin vanhojen rakenteiden pönkittämisen sijaan.

4.2 Tarvitaan sijoittajia ja reilua kansainvälistymistä

Julkisen rahan lisäksi rohkeassa ja luovassa elinkeinoympäristössä on tärkeää, että liikkeellä on riittävästi notkeaa yksityistä pääomaa. Usein tällainen niin kotimaisten kuin ulkomaistenkin riskisijoittajien pääoma on nopein aistimaan uusia kasvun mahdollisuuksia. Yksityinen raha on myös nopea arvioimaan hankkeiden kannattavuutta, koska rahoittaja kantaa riskit itse.

On etsittävä myös verotuksellisia keinoja, joilla yksityisiä sijoittajia houkutellaan toimimaan bisnesenkeinä. Samalla on lisättävä julkisten rahoittajien kykyä tehdä yhteistyötä yksityisten sijoittajien kanssa. Julkiset toimijat voivat eri tavoin markkinoida ja koota Suomesta löytyviä sijoitusmahdollisuuksia kansainvälisille sijoittajille. Myös muiden Pohjoismaiden kanssa on tehtävä yhteistyötä maailman huippua olevien suuren mittakaavan yhteisinvestointien – niin julkisten kuin

yksityistenkin – mahdollistamiseksi.

Suomi toimii osana globaalia talousympäristöä. Yritystemme kilpailukyvyyn kannalta on keskeistä, että kynnys rekrytoida osaavaa työvoimaa myös ulkomailta ei ole liian korkea. Usein ulkomaisten osaajien palkkaaminen ei ole vaihtoehto suomalaisten palkkaamiselle, vaan pikemminkin edellytys koko toiminnan sijoittumiselle Suomeen. Näin ollen ulkomaiset osaajat tuovat työtä myös suomalaisille.

Menestyvän elinkeinoympäristön kannalta on tärkeää, että työnantajilla on mahdollisuus arvioida itse oma työvoima- ja osaamistarpeensa. Ulkomaisen työvoiman palkkaamisen on oltava mahdollista ilman kallista ja kankeaa byrokratiaa. On kuitenkin tärkeää varmistaa, että kaikki Suomessa työskentelevät noudattavat suomalaisia työehtoja. Tällöin ulkomaisen työvoiman palkkaaminen ei vääristä työmarkkinoita.

Vihreät esittää, että

- etsitään verotuksellisia ratkaisuja, joilla houkutellaan yksityisiä pääomasijoittajia niin kotimaasta kuin ulkomailta.
- varmistetaan, että ulkomaisen työvoiman rekrytointi yritysten todellisiin tarpeisiin on riittävän helppoa ja työnantajien työvoiman ja osaamisen tarpeisiin perustuvaa.
- työehtojen noudattamisen resursseja vahvistetaan, jotta ulkomaalaisen työvoiman käyttö ei vääristä työmarkkinoita.

4.3 Koulutus elinkeinopolitiikan kivijalkana

Kansainvälistyvä ja palveluvaltaistuva talous edellyttää menestyvältä elinkeinopolitiikalta monipuolisesti osaavia kansalaisia. Tiedon täytyy kulkea koulutuksen kautta nopeasti oikeille tahoille ja kansalaisten tietojen ja taitojen perusvalmiuksien tulee olla hyviä.

Käden taitoja tarvitaan aina, ja ammatillisen koulutuksen tulee tuottaa eri alojen osaajia niin ikääntyneiden kasvaviin palveluihin kuin teollisuuslaitoksiin ja rakennustyömaillekin. Hyvin monessa ammatissa tarvitaan vastedes tiedon tuottamisen, hankkimisen ja käsittelyn taitoja.

Yritteliäisyyteen ja oma-aloitteisuuteen kannustavaa koulutusta

Kaikkea koulutusta ei kannata suunnitella työelämän lyhyen tähtäimen tarpeisiin, vaan laajasti kullekin alalle eri tehtäviin valmistava koulutus on usein myös parasta koulutuspolitiikkaa työllisyyden kannalta. Työelämässä pärjääminen edellyttää osaamisen päivittämistä ja uusien valmiuksien hankintaa. Tämän mahdollistaa läpinäkyvä ja joustava aikuiskoulutuksen tarjonta, joka vastaa myös korkeasti koulutettujen tarpeisiin.

Toisaalta on pyrittävä eroon siitä, että korkeakoulututkintoa vaaditaan sellaisiin tehtäviin, joissa ei välttämättä tarvittaisi laajaa koulutusta tai tehtävät voisi hyvin opetella työsuhteen aikana. Väestön ylikouluttaminen ei välttämättä tuota lisäarvoa, vaan johtaa työntekijöiden turhautumiseen, työmarkkinoiden jäykkyyteen ja sitä kautta kohtaanto-ongelmiin.

Yrittäjyyskasvatusta ja nuorten oma-aloitteisuuteen kannustamista on vahvistettava kaikilla koulutusasteilla. Tämä on erityisen tärkeää ammatillisessa koulutuksessa, josta valmistutaan

suoraan työelämään. Oman yrityksen perustamisen pitää olla luonteva uravalinta. Kouluihin ja kasvatukseen tarvitaan realistista tietoa ja materiaalia yrittämisestä.

Yrittämisen perusasiat on saatava opetuksen itsestään selväksi osaksi, myös opettajien koulutukseen. Into yrittäjyyteen ja menestykseen työelämässä ei synny ainoastaan yrittäjyyskasvatuksella vaan laajemmalle opetuksellisella otteella, jossa korostuu ihmisen oman aloitteellisuuden tukeminen.

Koulutuksen tasa-arvo ja vapaa tiede myös kilpailutekijöitä

Koulutuksen tasa-arvon ja tieteen vapauden vuoksi rahoituksen selkärangan on oltava julkisessa rahoituksessa ja perustutkimuksen edellytykset on kaikilla aloilla taattava verovaroin. Tutkintoon johtavan koulutuksen maksuttomuus kaikilla asteilla on tärkeä perusarvo. Erityisesti toisella asteella opetuksen maksuttomuuden lisäksi oppimateriaalien hinta ja tutkintomaksut, kuten ylioppilastutkintomaksu, eivät saa olla esteenä koulutukseen osallistumiselle.

Elinkeinoelämän tarvitsema osaaminen varmistetaan parhaiten siten, että maksuttoman koulutuksen piiriin saadaan sopivimmat yksilöt omasta tai vanhempien varallisuudesta ja yhteiskunnallisesta asemasta riippumatta.

Tämä koskee myös kansainvälisiä opiskelijoita, jotka tuovat lisäksi mukanaan ulkomailla saadun pohjakoulutuksen peruskoulusta alempaan korkeakoulututkintoon asti sekä riittävät resurssit omien elinkustannustensa kattamiseksi. Maksuton koulutus maksaa itsensä takaisin moninkertaisesti, mikäli opiskelijat työllistyvät opintojensa jälkeen Suomeen.

Korkeakouluissa on panostettava sekä riippumattomaan perustutkimukseen, soveltavaan tutkimukseen että laadukkaaseen ja työelämärelevanttiin opetukseen. Riippumaton perustutkimus on edellytys suomalaisen tiedekentän monipuolisuudelle, uudistumiskyvylle ja sen tason nostamiselle. Perustutkimukseen on oltava riittävästi määrärahoja, jotta meillä säilyy riittävä tieteellinen pohja myös seuraavan sukupolven sovelluksille.

Elinkeinoelämän kannalta keskeisen soveltavan tutkimuksen osalta on kehitettävä yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja yritysten yhteistyötä. Monilla aloilla tämä on välttämätöntä, jotta kansainvälisessä kilpailussa voitaisiin menestyä. Yliopistojen tason nostaminen edellyttää myös nykyistä huomattavasti tiiviimpää kansainvälistä yhteistyötä sekä nuorten tutkijalupausten rekrytointia ulkomailta.

Yliopistoissa on edelleen kehitettävä halukkaiden tutkijoiden mahdollisuuksia tutkimustulosten kaupallistamiseen ja yritystoiminnan käynnistämiseen. Osa tutkimustyöstä on tarkoituksenmukaisempaa hoitaa yrityksissä kuin yliopistoissa.

Korkeakoulujen henkilökunnan vastuulla on liikaa hallinnollista työtä, ja sen määrä on pidettävä mahdollisimman pienenä. Julkisen tutkimusrahoituksen hakukäytäntöjä ja tutkimuksen raportointia on kevennettävä, sillä ne vievät resursseja varsinaiselta tutkimustyöltä. Näennäinen avoimuus esimerkiksi käytetyn työmäärän raportoinnissa ei sovellu tieteelliseen tutkimustyöhön, ja siitä on luovuttava. Myös EU-tasolla tulee edistää hakukäytäntöjen ja raportoinnin keventämistä.

Korkeakoulujen rahoitusta tulee kehittää siihen suuntaan, että tulokset ja laatu painottuvat

suoritteiden sijaan. Rahoituskriteereissä tulee vähentää valmiiden tutkintojen määrän painoarvoa. Vastaavasti on lisättävä tutkimuksen vaikuttavuuden, kansainvälisyyden ja opiskelijoiden laadullisen työllistymisen painoarvoa.

Koulutuksella tehokkaasti työmarkkinoille

Korkeakoulutettujen työllistyminen koulutusta vastaavaan työhön on monilla aloilla heikentynyt, kun toisilla aloilla on samanaikaisesti pulaa työvoimasta. Tämän vuoksi tutkintojen työelämärelevanssia on parannettava myös yliopistoissa.

Korkeakoulujen ja ammattikoulujen sisäänottomääriä eri aloilla tulee mahdollisuuksien mukaan suhteuttaa työllistymisnäkyisiin. Työmarkkinoiden tarpeiden kartoittamista ja ennakointia on parannettava. Lisäksi uudelleen kouluttautumista on helpotettava. Tulevaisuuden työurilla koulutuksen ja työnteon on voitava vuorotella ja lomittua mahdollisimman joustavasti läpi elämän, sillä ammatilliset vaatimukset muuttuvat nopeasti.

Enemmistö kansainvälisistä opiskelijoista toivoo saavansa valmistumisen jälkeen töitä Suomesta, mutta vain pieni osa onnistuu tässä. Kansainvälisten osaajien työllistymisen esteitä on purettava ja heille on tarjottava mahdollisuus sisällyttää tutkintoihinsa enemmän kotimaisten kielten opintoja ja tutustua suomalaiseen työelämään.

Purkamalla kansainvälisten osaajien työllistymisen esteitä voidaan helpottaa heikkenevää huoltosuhdetta ja työvoimapulasta kärsivien alojen tilannetta, hyötyä heidän kouluttamiseensa käytetyistä resursseista sekä lisätä Suomen houkuttelevuutta ja elinkeinoelämän kansainvälisiä verkostoja.

Menestyminen rajat ja mantereet ylittävässä palvelutaloudessa edellyttää, että tutkinto-ohjelmiin sisällytetään kansainvälisyyttä tukevia opintoja. Kaikille korkeakouluopiskelijoille on tarjottava mahdollisuus pitempikestoiseen vaihto-opiskeluun ulkomailla. Uudenlainen liiketoiminta vaatii myös osaamista eri aloilta, jolloin poikkitieteellisyys nousee entistä suurempaan arvoon.

Vihreät esittää, että

- Kaikilla koulutusasteilla ja opettajien koulutuksessa lisätään yrittämisen perusasioiden opetusta ja yrittäjäyyskasvatusta sekä oma-aloitteisuuteen kannustamista.
- Perustutkimuksen määrärahoja nostetaan.
- Tutkimustulosten kaupallistamista ja tutkijoiden yritystoiminnan käynnistämistä helpotetaan.
- Korkeakoulujen henkilökunnan vastuulla olevan hallinnollisen työn määrä pidetään mahdollisimman pienenä.
- Korkeakoulujen rahoituskriteereissä painotetaan tutkimuksen vaikuttavuutta, kansainvälisyyttä ja opiskelijoiden laadullista työllistymistä valmistuneiden määrän sijaan.
- Korkeakoulujen ja ammattikoulujen sisäänottomääriä suhteutetaan paremmin työllistymisnäkyisiin, työmarkkinoiden tarpeiden ennakointia parannetaan ja varmistetaan, että tutkinnot antavat valmiudet myös osaamisen päivittämiseen muuttuvilla työmarkkinoilla.
- Uudelleen kouluttautumista helpotetaan joustavalla aikuiskoulutuksella ja läpinäkyvällä tukijärjestelmällä.
- varmistetaan, että tutkintoon johtava koulutus säilyy kaikille maksuttomana.

- taataan kaikille suomalaisen korkeakoulututkinnon suorittaneille automaattisesti kolmen vuoden oleskelu- ja työlupa.
- Tutkinto-ohjelmiin sisällytetään kansainvälistymistä tukevia opintoja.

4.4 Yrittäjyydestä helppo vaihtoehto

Yrittäjyyden esteitä on edelleen raivattava. Starttiraha on osoittautunut hyväksi järjestelmäksi: jopa 87 prosenttia starttirahalla aloittaneista yrityksistä on olemassa vielä kahden vuoden jälkeen. Järjestelmää on kehitettävä edelleen käytännöllisemmäksi esimerkiksi takaamalla mentorointia starttirahaa hakeville aloittaville yrittäjille. Tarvitaan myös erityisiä toimia naisyrittäjyyden edistämiseksi.

Yrittäjän eläke- ja sosiaaliturvaa on jonkin verran parannettu viime aikoina, mutta vielä on paljon tehtävissä. Vihreiden tarjoama perustulomalli palvelisi yrittäjyyttä usealla tavalla; se muodostaisi perusturvan sekä yrittäjälle itselleen että hänen mahdollisille työntekijöilleen. Kaikille maksettava perustulo varmistaisi, että työn vastaanottaminen kannattaa aina.

Perustulo helpottaisi myös akateemisille yrittäjille tyypillisiä siirtymiä palkkatyön, apurahatutkijan tai -taiteilijan ja yrittäjyyden välillä. Apurahajärjestelmä ja yrittäjyyden eri tukimuodot pitää sovittaa yhteen, jotta tieteellisen tutkimuksen innovaatiot voivat siirtyä luontevasti osaksi uuden yrittäjyyden pääomaa.

Yrittäjän työajasta liian suuri osa menee viranomaisten lomakkeiden täyttämiseen ja raportointiin. Verottajan palkkalaskuri (www.palkka.fi) on hyvä esimerkki viranomaisen tarjoamasta palvelusta, joka keventää monen yrittäjän hallintotaakkaa. Byrokratiaa vähentämällä yrittäjälle jää enemmän aikaa varsinaisen liiketoiminnan hoitamiseen.

Verotuksen on kannustettava tutkimukseen ja kehitykseen (T&K). Nykyisessä järjestelmässä T&K-investoinneista ei jää jälkeä taseeseen mikä heijastuu osinkojen jakoperusteisiin. Nykyinen osinkoverotus suosii reaali-investointeja T&K-investointien kustannuksella. Tämän epäkohdan korjaaminen rohkaisisi yrityksiä kasvuhakuisiin ratkaisuihin.

Valtiollisten rahoittajien (mm. Tekes, ELY-keskukset ja Finnvera) osin päällekkäiset ohjelmat teettävät yrittäjillä turhaa työtä parasta vaihtoehtoa selvitellessä. Tuet ja lainat pitää saada tehokkaammin jakoon yhdeltä luukulta.

Yrittäjyyttä vihreät ovat pohtineet tarkemmin Pk-yrittäjyysohjelmassa (2009).

Vihreät esittää, että

- Starttiraha-järjestelmää kehitetään edelleen esimerkiksi lisäämällä mentorointia; ennen kaikkea on varmistettava että starttirahalle löytyy tarvittavat määrärahat.
- Yrittäjien sosiaali- ja eläketurvaa parannetaan siirtymällä kohti perustuloa ja sitä ennen toteuttamalla pienempiä parannuksia.
- Yrittämiseen liittyvää byrokratiaa karsitaan.
- Yrityksiä kannustetaan T&K-investointeihin.
- Valtiollisten rahoittajien toimintaa selkeytetään palvelemaan paremmin yritysten tarpeita.

- tavoitteeksi asetetaan saada 100 000 uutta yritystä Suomeen seuraavan 10 vuoden aikana.

4.5 Hyvä johtaminen ja työhyvinvointi menestystekijöitä

Tällä hetkellä työelämästä poistuu työkyvyttömyyseläkkeelle liikaa osaajia liian varhain. Työelämän laatua parantamalla yritykset voivat parantaa tuottavuuttaan mm. sairastavuuden vähenemisen ja työmotivaation parantumisen kautta.

Hyvässä työyhteisössä motivoituneet työntekijät ajattelevat työtään toiminnan kehittämisen kannalta ja tekevät parhaansa yrityksen menestymisen eteen – he ovat jatkuva innovaation lähde ja yrityksen menestyksen tae.

Johtamisen laatua ja työyhteisöjen toimintatapoja on kehitettävä vastaamaan tämän päivän ja huomisen tarpeita: hyödyntämään yrityksen henkilöstön osaamista sekä motivaatiota oppia ja tehdä uutta. Samalla opitaan toimintatapoja, jotka vähentävät työn ja työelämän kuormittavuutta, sekä lisätään vaativiin elämäntilanteisiin liittyviä joustoja niin, että mahdollisimman moni pysyy elämänsä eri vaiheissa työelämässä sen laadun paranemisen myötä.

Parhaat työelämän laatua parantavat hankkeet yhdistävät kolme näkökulmaa: mahdollisuus vaikuttaa omaan työaikaan ja työn sisältöön, työn ohessa oppimisen sekä paremman esimiestyön ja johtamisen. Hyvä työpaikka huomioi myös urasuunnittelun ja vuorovaikutteisen osaamisen jakamisen esimerkiksi mentoroinnilla.¹

Yksityisten palveluyritysten ja valtion työntekijät arvioivat työhyvinvointinsa paremmaksi kuin teollisuuden ja kuntien työntekijät. Julkisen ja yksityisen sektorin pitäisikin omaksua toisiltaan työtyytyväisyyttä lisääviä keinoja ja sovelluksia.

Korkean työllisyysasteen saavuttaminen ja työn tuottavuuden ylläpitäminen edellyttävät työelämältä joustavuutta työntekijän elämäntilanteen mukaan. Työelämän pelisääntöjen on mahdollistettava työntekijän pyrkimys kohtuulliseen työhön (down-shifting) ja vapaa-ajan valitsemiseen palkankorotusten sijaan. Kaikkien ei tarvitse kilpailla urakehityksessä.

Vihreät kannattaa kanneoikeuden antamista ammattiliitoille. Kanneoikeus antaa ammattiliitoille mahdollisuuden puolustaa työntekijän laillisia oikeuksia silloinkin, kun hän on niin heikossa asemassa, ettei sitä itse pysty tai uskalla tehdä. Tämä auttaa erityisesti epävarmoissa työsuhteissa ja vuokratyössä olevien, usein ulkomaalaisten, työntekijöiden asemaa.

Työelämän tasa-arvon ja naisten työllisyyden edistämiseksi on tärkeää, että vanhemmuuden kustannukset tasataan työnantajien kesken ja isien osuutta perhevapaiden käytöstä lisätään.

Vihreät esittää, että

- julkinen ohjaus ja hankkeet lisäävät mahdollisuuksia työn ohessa oppimiseen, työntekijän mahdollisuuksia vaikuttaa itse työaikaansa ja työnsä sisältöön sekä hyvään johtamiseen.

¹ Mentorointi on ikäjohtamisen menetelmä, jonka avulla voidaan siirtää kokemusperäistä tietoa ja osaamista – myös ns. hiljaista tietoa – vanhoilta taitajilta nuoremmille. Osaava, arvostettu ja kokenut, senioriasemassa oleva asiantuntija (mestari, *mentor*) neuvoo, tukee ja edistää kahdenkeskisessä vuorovaikutussuhteessa kehityshaluista nuorempaa työssä tai opiskelussa.

- ammattiliitoille annetaan kanneoikeus, jotta he voivat puolustaa työntekijän laillisia oikeuksia silloinkin, kun tämä itse ei siihen pysty tai uskalla.

4.6 Töitä kaikille

Suomalaisten tulevaisuuden hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että talouden pelisäännöt mahdollistavat jokaiselle suomalaiselle edellytykset mielekkääseen työhön. Sosiaaliturvamme ja työelämämme pelisäännöt on monin tavoin rakennettu 1970-luvun teollisen yhteiskunnan pitkien työsuhteiden varaan, eivätkä pelisäännöt mahdollista täystyöllisyyden toteutumista palveluvaltaistuvassa, sirpaloituneiden työsuhteiden maailmassa. Vihreät haluaa, että pelisääntöjä on päivitettävä reilulla tavalla, jotta täystyöllisyys olisi mahdollista.

Vihreiden tavoittelema perustulo on paras ratkaisu päivittää sosiaaliturvamme työnteon ja yrittämisen kannustavuutta parantavasti. Ennen sen toteutumista on tärkeää keventää pienituloisten työn verotusta sekä parantaa työn ja sosiaaliturvan yhteensovittamista kannustavuusloukkujen purkamiseksi.

Nykyjärjestelmä ei kannusta työtöntä vastaanottamaan lyhytaikaista tai muuten työajan suhteen epätyypillistä työtä. Perustulon myötä jyrkkä jako työttömiin ja työssä käyviin poistuisi, kun tarjolla olisi muutakin kun kokopäiväistä työtä. Tämä on sekä työnantajan että työnhakijan etujen mukaista. Samalla se helpottaisi sen yhä kasvavan työväestön asemaa, joka toimii palkansaajan ja yrittäjyyden aseman välimaastossa.

Sosiaaliturvan ja työn parempi yhteensovittaminen on välttämätön edellytys sille, jotta myös matalampaan tuottavuuteen kykenevillä, kuten osatyökykyisillä, olisi reilu mahdollisuus pysyvään työhön. Yhtenä ratkaisuna on myös matalapalkkaisten työtehtävien työnantajamaksujen keventäminen. Myös perusturva on kehitettävä joustavammaksi, jotta siirtyminen uudelle, nousevalle alalle kesken työuraa olisi kivutonta. On varmistettava, ettei tosiasiaassa palkkatyötä tekeviä pakoteta yrittäjiksi. Vammaisten työllistymisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että työpaikkojen esteettömyyden parantamiseen on tarjolla riittävästi julkista tukea.

Palveluyhteiskuntaan kuuluvassa joustavassa elinkeinorakenteessa työnantajamaksuja ja työnantajan verokiilaa on pyrittävä ylipäättään supistamaan, jotta uusien yritysten on helppo laajentaa toimintaansa ja palkata työntekijöitä. Työntekijän ottamisen kustannusten vähentäminen sekä byrokratian keventäminen tukevat tehokkaasti palvelujen ja työpaikkojen kasvua. Tuotannon laajentaminen palvelualoilla on myös ekologista johtuen niiden tieto- ja työntensiivisistä luonteesta.

Julkisen vallan on edistettävä välityömarkkinoiden toimintaa, työpajoja ja sosiaalisten yritysten toimintaedellytyksiä. Toimivassa elinkeinoympäristö julkinen valta varmistaa, että yksityisiltä työmarkkinoilta väliinputoamisen vaarassa oleville taataan turvallisia tapoja palata työelämään. Työllistämispolitiikassa on kuitenkin perusteltua pyrkiä nostamaan yksityiselle sektorille työllistyvien osuutta, koska sitä kautta lisätään varmuutta pysyvästä asemasta työmarkkinoilla.

Vihreät esittää, että

- siirrytään perustuloon perustuvaan sosiaaliturvaan, jolloin työn tekemisen ja yrittäjyyden kannustavuus lisääntyy.

- parannetaan työn ja sosiaaliturvan yhteensovittamista pienituloisen työn kannattavuuden lisäämiseksi.
- sosiaaliturvaa yhtenäistetään, jotta väliinputoajia ei olisi ja elämäntilanteen muuttuminen helpottuisi.
- työnantajan verokiilaa on pyrittävä kaventamaan esimerkiksi matalapalkkaisten työtehtävien työnantajamaksujen keventämisellä.
- julkinen valta varmistaa välityömarkkinoiden toimivuuden, jotta mahdollisimman moni työkykyinen pääsee osalliseksi työmarkkinoille.
- pitkän aikavälin tavoitteeksi asetetaan tosiasialliseen täystyöllisyyteen perustuva yhteiskunta.

4.7 Menestystä palveluista, myös teollisuudessa

Taloudet palveluvaltaistuvat niin Suomessa kuin muuallakin länsimaissa. Tämä tapahtuu myös teollisuudessa: esimerkiksi iPodin arvosta jää erilaisina katteina Yhdysvaltoihin lähes 40 prosenttia, vaikka itse laite valmistetaan muualla.

Laitteiden ja koneiden tuotannon siirtymää muualle on korvattavissa laitteisiin liittyvien palvelujen tuotannon kasvulla. Olennaisinta lisäarvon luomisen kannalta ei enää ole teknologia vaan se sisältö mihin teknologiaa voidaan käyttää.

Tämä on erityisen tärkeää Suomen perinteisesti vahvassa konepajateollisuudessa, jossa yhä useamman yrityksen liikevaihdosta suurin osa tulee palveluista. Vahvan palvelukulttuurin kehittyminen, liittyen esimerkiksi jo toimitettujen laitteistojen huoltoon tai koulutukseen, auttaa suomalaisia yrityksiä pitämään etumatkaansa kansainvälisessä kilpailussa, ja säilyttämään työpaikkoja myös Suomessa.

Uusia korkean teknologian palveluyrityksiä tulee rohkaista panostamaan tutkimus- ja kehitystoimintaan samalla tavalla kuin teollisuuden. Valtion onkin luotava edellytyksiä palvelutalouden kehittämiseksi niin tilaajana, kuin suuntaamalla tukia rohkeasti uusille palvelualoille perinteisten teollisuudenalojen ohella.

Uusien palveluiden ja palveluammattien syntyä pitää tukea myös muilla kuin korkean teknologian aloilla. Esimerkiksi kulttuurialalla on paljon luovia ammattilaisia, joiden perustamille palveluyrityksille tulee tulevaisuudessa olemaan runsaasti kysyntää. Kulttuurivienti on merkittävä mahdollisuus Suomelle, jos vertaa esimerkiksi naapurimaa Ruotsin saavuttamaan asemaan monilla kulttuuriviennin alueilla musiikista tai tietokonepeleistä alkaen.

Palveluilla tuetaan myös yrityskulttuurin kehitystä ja helpotetaan uusien yritysten perustamista.

Uusien yritysten perustamista ja kehittämistä tulee tukea luomalla niin toimistohotelleja kuin myös parantamalla yritystoiminnan tukipalvelujen saatavuutta kohtuullisen hintaan. Näin yrityksen lisäarvon tuottavat ammattilaiset voivat keskittyä omaan osaamiseensa yritysbyrokratian pyörittämisen sijasta. Samalla eri alojen ammattilaisten kynnys luoda erilaisiin asiakastarpeisiin vastaavia verkostoja madaltuu.

Suomalaiselle elinkeinopolitiikalle kasvava ikääntyvien määrä on myös mahdollisuus, jonka avulla voidaan luoda uusia palvelualojen työpaikkoja. Ikääntyneille on luotava mahdollisuudet erilaisiin omaan terveydentilaan ja kiinnostuksiin sopiviin palveluihin. Ikääntyvien osallisuutta tietoyhteiskunnassa tulee parantaa ja varmistaa, että sähköiset asiointipalvelut huomioivat ikääntyneiden tarpeet.

Suomella on mahdollisuus tulla edelläkävijäksi ikääntyville soveltuvien tietoyhteiskunnan teknologioiden kehittymisessä, joiden kautta avautuu merkittäviä palvelukonseptien ja teknologian vientimahdollisuuksia.

Vihreät esittää, että

- Suomeen rakennetaan julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyönä keskeiset aluekeskukset kattava aloittavien yritysten toimintaa helpottava palveluverkosto, joka yhdistää mikroyrittäjiä esimerkiksi yhteisten toimintatilojen tarjoamisella ja jolta voi hankkia yritystoimintaan liittyviä tukipalveluja byrokratian helpottamiseksi
- innovaatorahoituksen painopistettä siirretään teknologiasta sisältöihin.

4.8 Elinvoimaa avoimesta tietoyhteiskunnasta

Tietotekniikan mahdollistavat tuottavuushyödyt ovat monella alalla vasta alussa. Suomalaisen tietoteollisuuden on nojaututtava entistä enemmän ideoiden kaupallistamiseen ja sisällön tuottamiseen, maailman mittakaavassa kalliin toteutustyön sijaan. Kehityksen onkin nojaututtava aiempaa enemmän yhteistyöhön perinteisen IT-alan ammattilaisten ja muiden alojen asiantuntijoiden, käyttäjien ja asiakkaiden välillä.

Pienten ja innovatiivisten IT-yritysten pääsyä kansainvälisille markkinoille voidaan edistää myös hyödyntämällä uusia palveluita. Keskeisenä esimerkkinä tästä ovat pilvipalvelut, joissa palvelun- tai sisällöntuottajalle tarjotaan keskitetyt palvelintoiminnallisuudet. Näin pienilläkin resursseilla toimiva yritys voi saada hyvin toimivalle tuotteelleen lyhyessä ajassa miljoonia käyttäjiä, jotka voivat hyödyntää tuotteita suoraan verkosta.

Pelkän teknisen arvostuksen lisäksi samalla tulee luoda uusia liiketoimintamalleja ja kannustimia: pienetkin yritykset voivat päästä nopeaan kasvuvauhtiin osallistumalla julkisesti rahoitettuihin kehityskilpailuihin tai jakamalla palveluidensa myyntivoitot suuret asiakasmäärät keränneiden kauppapaikkojen kanssa.

Julkinen tieto jakoon

Avoimessa tietoyhteiskunnassa saatavilla olevaa tietoa on vapaus myös yhdistellä yksityisyyden suojaa kunnioittaen. Näin tuotetaan uusia palveluita helpottamaan ja rikastuttamaan ihmisten elämää. Julkisin varoin tuotetut sisällöt, niin paikkatiedot kuin tilastot, tulee avata yritysten ja ihmisten käyttöön. Tietoja yhdistelemällä voidaan luoda palveluita, joista saadaan hyötyä niin ihmisten arkeen kuin julkishallintoon. Keskeisenä julkisena tiedon ja kulttuurin tuottajana Ylen on luonteva näyttää tietä luotaessa käytäntöjä uuden vuosituhannen kulttuurin luomiseen ja tuotantoon.

Avoimen tiedon hyödyntäminen vaatii myös uutta otetta tekijänoikeuksiin. Tekijänoikeuksien suoja-aikaa on lyhennettävä nykyisestä, mikä mahdollistaa niin tietojen yhdistelemistä kuin uuden

kulttuurin luomista. Osaltaan uusien teosten syntymistä vanhojen pohjalta auttaisi vaatimus uusintaa tekijänoikeus teoksen syntyhetken jälkeisen määräajan jälkeen.

Tietoyhteiskunnassa tarvitaan avoimuuden lisäksi reiluutta eri toimijoiden välille. Julkisia tietojärjestelmähankkeita on koordinoitava siten, että ne käyttävät avoimia rajapintoja ja mahdollisimman paljon avointa lähdekoodia. Näin myös uudet, innovatiiviset yritykset voivat oman kehitystyönsä tuloksilla päästä helpommin markkinoille.

Avoimet rajapinnat mahdollistavat myös tietojärjestelmätoimittajien vaihtamisen mahdollisissa ongelmatilanteissa nykyistä paremmin, jolloin epäkelvoista järjestelmistä koituvat kustannukset voidaan minimoida.

Vihreät esittää, että

- Julkishallinto näyttää esimerkkiä tietojärjestelmien kehityksessä yhdessä käyttäjien ja asiakkaiden kanssa
- Yhteiskunnan rahoittamat sisällöt vapautetaan yksityisten henkilöiden ja yritysten käyttöön
- Tekijänoikeuksien suoja-aikoja kohtuullistetaan siten, että teosten hyödyntäminen uutta luotaessa onnistuu aiempaa paremmin
- IT-alan julkisissa hankinnoissa siirrytään käyttämään avoimia rajapintoja ja mahdollisimman paljon avointa lähdekoodia

4.9 Monipuolista elinkeinoelämää maaseudulla

Kansallinen ja Euroopan unionin maataloustuki on ollut voimakas maaseudun elinkeinopolitiikan väline, joka on toiminut enemmän maanviljelijöiden sosiaaliturvana kuin maaseutuyrittäjyyttä laajasti kehittävänä välineenä. Tuella pidetään yllä hajautettua tehotuotantoa heikosti kannattavilla tiloilla – jopa eläinten huonoa kohtelua läpi sormien katsoen. Etenkin ennen Euroopan unionin jäsenyyttä vallitsi muutaman tuotemerkin politiikka, jolloin koko maassa oli jokseenkin vain muutamaa maitoa, piimää ja juustoa ja hyvin vähän muuta jalostusta.

Myös metsätaloudessa maaseutu on jäänyt lähinnä paperi- ja selluteollisuuden sekä sahojen raaka-ainetoimittajaksi, eikä omaa jatkojalostusta ole laajemmin kehittynyt. Tanskalainen puuseppä on voinut ostaa suomalaista huonekalupuuta halvemmalla kuin suomalainen puuseppä.

Osa suomalaisen maaseudun tulevaisuudesta on lähiruoassa ja ekologisemmassa tuotannossa. Keskeisintä on kuitenkin kyky laajentaa maaseudun tuote- ja palvelukirjoa. Aineellisen tuotekirjon ohella on laajennettava merkittävästi palvelutuotantoa sekä paikallista väestöä että matkailijoita ajatellen. Saman kokoluokan Sveitsissä, jossa myös harjoitetaan arktista maataloutta, tuotetaan satoja kertoja monipuolisemmin juustoja ja muita maaseudun tuotteita, joista suuri osa palvelee matkailua.

Tämän potentiaalin hyödyntäminen vaatii maaseudun yrittäjiltä enemmän osaamista tuotteistamisessa, jalostuksessa, markkinoinnissa ja mahdollisesti myös yrittäjyyden muissa perustaidoissa, jotka poikkeavat esimerkiksi pelkän keskitetysti ohjatun tuotannon tukien hakemisesta ja raportoinnista. Tätä kautta maaseudun yrittäjät saavat enemmän valtaa oman elinkeinonsa harjoittamiseen. Erikoistuminen ja paikalliset, pidemmälle kehitetyt tuotteet vahvistavat maaseudun elinvoimaa. Julkisen vallan on tuettava tämän osaamisen kehittymistä.

Maaseudun elävyyttä voidaan lisätä panostamalla enemmän matkailuun ja edistämällä mahdollisuuksia etätöihin. Kokonaisvaltaisen luontomatkailun kehittämisstrategian tulee kannustaa maa- ja metsätalouden tukien kanssa säilyttämään maisemallisesti tärkeitä alueita. Suojeluohjelmissa on huomioitava matkailupotentiaali. Lähimatkailun ja -ruuan tuotannon byrokraattiset esteet on poistettava. Esimerkiksi ruoan jatkojalostusta, matkailutoimintaa tai vaikkapa pienpanimon perustamista on helpotettava säädöksiä lieventämällä.

Maatalouden verotuksen tukien tulee kannustaa omaan energiantuotantoon sekä maatalousjätteen hyödyntämiseen. Syöttötariffit tulee ottaa käyttöön uusiutuvien energiamuotojen pientuotannossa. Maaseudun elinkeinoja Vihreät ovat pohtineet tarkemmin Maaseutupoliittisessa ohjelmassa (2008).

Vihreät esittää, että:

- maaseutupolitiikan painopiste siirretään vanhanaikaisesta maataloustukien politiikasta monipuolisen elinkeinoelämän edellytysten vahvistamiseen ja kilpailun lisäämiseen.

5 Reilut pelisäännöt taloudelle

Elämme globaalin talouden ajassa, jolloin yksittäisen valtion on vaikea toteuttaa yksinään muusta maailmasta riippumatonta talouden ohjausta. Tämä on myös vahvuus, sillä vihreät uskoo reiluun ja avoimeen kilpailuun. Silti reiluus ja avoimuus eivät tällä hetkellä maailmankaupassa täysin toteudu. Tarvitaan siis parempaa finanssimarkkinoiden sääntelyä ja reilumpaa maailmankauppaa.

Viime vuosien globaali talouskriisi on osoittanut, että ilman johdonmukaista julkista ohjausta talousjärjestelmässämme on vakavia systeemiriskejä. Avoimessa elinkeinoympäristössä reilut pelisäännöt mahdollistavat kilpailun. Hyvin toimiva markkinatalous on tehokas tapa tyydyttää erilaisten ihmisten tarpeet, jos siihen yhdistyy tuloeroja tasaava politiikka, kestäväan kehitykseen kannustava ohjaus ja kattavat hyvinvointipalvelut.

Myös Suomessa on arvioitava uudelleen julkisen ja yksityisen väliset suhteet taloudessa. Valtiolla ja yhteiskunnalla on tärkeitä strategisia intressejä, jotka on voitava turvata. Valtion omistajapolitiikan on perustuttava selkeään analyysiin yhteiskunnan strategisten intressien turvaamisesta. Pienenä markkina-alueena Suomessa on vaara myös yksityisten kartellien ja monopolien synnylle: hyvällä kilpailupolitiikalla tämä on estettävä.

5.1 Julkinen valta omistajana ja markkinatoimijana

Erityisen tärkeä julkisen vallan rooli on aloilla, joilla vallitsee luonnollinen monopoli, eli markkinavetoisesti niillä ei esiinny kuin yksi tuottaja. Tällaisilla aloilla toimivia sääntelymuotoja ovat hintasääntely, julkinen monopoli tai ostopalvelut. Säännellyt toimialat ovat usein strategisia, joissa julkisella omistuksella on usein perusteltu rooli.

Valtion tulee toimia markkinoilla pitkäjänteisenä omistajana ja yhteiskunnan kokonaisedun toteutumisen varmistajana yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen kannalta merkityksellisillä aloilla. Muilla aloilla valtion omistajuus on luonteeltaan taktista. Muunlaisten strategisten

toimialojen nimeämisessä, joissa valtiovallan tulisi olla markkinatoimija, tulisi olla varovainen.

Valtionyhtiöiden on oltava henkilöstöpolitiikassaan oikeudenmukaisuuden edelläkävijöitä. Toteutettaessa muutoksia valtion omistuksissa on varmistettava myös henkilöstön hyvä kohtelu. Johdon palkkausjärjestelmien on oltava kohtuullisia ja kannustettava pitkällä aikavälillä perusteltuihin päätöksiin, ei kohtuuttomaan riskinottoon. Valtionyhtiöillä on oltava erityinen velvollisuus toimia ekologisesti ja kantaa vastuunsa globaalisti. 30 prosentin sukupuolikiintiöt on otettava käyttöön niiden yhtiöiden hallituksissa, joissa valtiolla tai kunnilla on enemmistö äänivallasta.

Esimerkiksi perinteisesti tärkeä ja vanhastaan työllistävä teollisuudenala ei välttämättä ole yhteiskunnan edun varmistamisen kannalta strategisesti merkittävä. Maailman talouden avautuessa paikallisesti merkittävien teollisuudenalojen tai yksittäisten tuotantolaitosten tukeminen on entistä vaikeampaa, ja vain harvoin mielekästä. On myös palvelualoja, kuten taksiliikenne ja apteekit, joiden kilpailua rajoittavaa sääntelyä on syytä purkaa.

Valtion ja kuntien tulee näyttää myös esimerkkiä: erityisesti julkisissa hankinnoissa myös pienemmillä yrityksillä tulee olla aidot mahdollisuudet päästä toimittamaan tuotteitaan. Julkisen vallan tulee toimia myös monopolikehityksen estäjänä. Tämä onnistuu niin puuttumalla monopoli-asemaa lähenteleviin yritysjärjestelyihin kuin myös luomalla tiukat säännökset esteellisyyksistä eri yritysten hallintoelimissä.

Suomen kaltaisessa harvaan asutussa maassa markkinat tahtovat helposti jäädä harvan yrityksen käsiin, koska yritysten monilukuisuus olisi tehotonta. Siksi julkisen vallan tulee olla erityisen tarkka, ettei se omilla toimillaan keinotekoisesti voimista markkinoiden keskittymistä entisestään lisäämällä esimerkiksi yritysten kiinteitä hallinnollisia kuluja liiaksi.

Erityisesti Suomen kansainvälisesti harvinaisen keskittynyttä vähittäiskauppaa tulee hajauttaa mahdollistamalla kaavoituksella myös muiden kuin suurimpien keskusliikkeiden kauppapaikkojen perustaminen. Liikekiinteistöjen kaavoittamisessa tulee tarjota entistä paremmin mahdollisuuksia myös pienemmille liikkeille. Julkinen sektori voi toimia tiennäyttäjänä myös ostajana: hankintakilpailut tulee mahdollisuuksien mukaan järjestää niin, että myös pienemmillä yrityksillä on mahdollisuus voittaa.

EU:lla on keskeinen rooli Euroopan talousympäristön järjestämisessä ja euromaiden talouden ohjaamisessa. Muissa EU-maissa havaittuja hyviä ohjauskeinoja tulee saada koko EU:n laajuisiksi, tuoreena esimerkkinä Saksan kaavailema lentomatkatavero. EU:n kautta Suomen tulee vaikuttaa haitallisen verokilpailun hillitsemiseen ja veroparatiisien sulkemiseen, ensin EU:n jäsenmaiden alaisilla alueilla.

Vihreät esittää, että

- valtio toimii pitkäjänteisenä omistajana yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen kannalta strategisilla aloilla siinä määrin kuin on tarpeellista yhteiskunnan kokonaisedun varmistamiseksi.
- muilla, taktisen omistuksen aloilla valtion omistajuudella varmistetaan alan kehitystä yhteiskunnan kokonaisedun ja kilpailun toteutumisen kannalta myönteisesti.
- Valtionyhtiöt toimivat henkilöstöpolitiikassaan oikeudenmukaisuuden edelläkävijänä ja

- pitävät johdon palkkauksen kohtuullisena.
- julkisia hankintoja pilkotaan niin, että myös pienemmillä toimijoilla on mahdollisuus osallistua tarjouskilpailuun.
- kaavoituksella mahdollistetaan myös muiden kuin suurimpien keskusliikkeiden kauppapaikkojen perustaminen

5.2 Reilua ja vapaata kauppaa ympäri maailman

Kestävän kehityksen saavuttaminen edellyttää sellaisia kaupan pelisääntöjä, jotka kannustavat yrityksiä huomioimaan toimintansa vaikutukset ihmisiin ja ympäristöön. Vihreät kannattaa vapaata kauppaa, mutta reiluilla ja kestävästä kehitystä tukevilla pelisäännöillä. Yrityksen yhteiskunnallisen vastuun ottaminen pitää olla myös kaupallisesti kannattavampaa kuin sen laiminlyöminen.

Hyvin toimivat markkinat eivät ole vain kansallisia, vaan parhaaseen tulokseen päästään, kun kilpailu on vapaata myös kansainvälisesti. Siksi Suomen on järjestelmällisesti pyrittävä kohti kaupan esteiden poistamista EU:ssa. Samalla on varmistettava korkea kuluttajansuojan, ympäristönsuojelun, työehtojen ja turvallisuuden taso EU:n sisämarkkinoiden pelisäännöissä. Suurena markkina-alueena EU voi toimia esimerkkinä koko maailman kehitykselle näiden säästöjen rakentamisessa.

Vapaata kauppaa tulee edistää vastuullisesti siten, että se samalla edistää kehitysmaiden vaurastumista, ilman sosiaalisten perusoikeuksien tai ekologisten arvojen polkemista. Kauppaa vapautettaessa myös länsimaiden on luovuttava omista kaupan esteistään: erityisen haitallisia ovat myös Euroopassa käytössä olevat mittavat maataloustuet ja tuontitullit. Rikkaiden maiden kaupallisia etuja ei tule suojella kohtuuttomasti. Esimerkiksi lääkepatenttien osalta on etsittävä ratkaisuja joilla taataan kohtuuhintaiset yleishyödylliset lääkkeet kehitysmaiden kansalaisille. Kehitysmailla on oltava mahdollisuus oman tuotantonsa suojaamiseen.

Kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa on varmistettava kaikkien maiden osallistuminen reilulla panoksella päästöjen vähentämiseen. Muussa tapauksessa on perusteltua ottaa käyttöön ilmastotullit. Tullien hyväksymisen on kuitenkin aina perustuttava objektiivisiin ja kansainvälisessä yhteisössä laajasti hyväksytyihin kriteereihin.

Usein kehitysmaiden tuontia ja pienyritysten mahdollisuuksia latistavat tullejakin pahemmin erilaiset tuotemääräykset. Siksi tuotemääräyksiä laadittaessa tulee keskittyä kuluttajien turvallisuuden, terveyden sekä ympäristön kannalta merkittäviin uhkiin eikä erilaisten eturyhmien toiveisiin. Reiluissa pelisäännöissä on huomioitava maiden erilaiset kehitysasteet: kehitysmailla on annettava mahdollisuus rahoitusmarkkinoidensa sekä teollisuus- ja jalostustuotantonsa kehittämiseen ennen kuin edellytetään täysimääräisesti kehittyneen valtion kaltaista vapaata kilpailua.

Vapaassa ja avoimessa kaupassa on tärkeää, että kuluttajilla on mahdollisimman laajat tiedot käytettävissään tehdessään omia kulutusvalintojaan. Erilaisten reilun kaupan, ympäristönsuojelun ja geenimuuntelun merkintöjen on oltava laajalti kuluttajien saavutettavissa kaikissa tuoteryhmissä. Se edistää myös tuottajien välistä kilpailua kuluttajien toiveisiin vastaamisessa.

Vihreät esittää, että

- Suomi ja EU edistävät vapaata kauppaa samalla ottaen huomioon maiden erilaiset kehitystilanteet.
- maataloustukia suunnataan voimakkaammin ympäristötukiin ja avoimeen markkinatoimintaan.
- ilmastotullien käyttöä harkitaan sellaisten maiden tuotteille, jotka eivät osallistu kansainvälisiin ilmastositoumuksiin ja siten hankkivat itselleen epäoikeudenmukaista kilpailuetua.

5.3 Parempaa sääntelyä rahoitusmarkkinoille

Kansainvälisen finanssikriisin taustalla on riskiarvioinnin täydellinen peittäminen ja riskien järjestelmällinen peittäminen. Markkinat eivät voi toteuttaa tehtävänsä, jos riskit eivät ole näkyvästi arvioitavissa. Koska markkinat eivät ole onnistuneet arvioimaan riskejä, vastuuta arvioinnista ja riskien läpinäkyvyyden lisäämisestä on siirrettävä julkisille toimijoille. Rahoitusmarkkinoiden ohjauksessa on pyrittävä yhtenäisiin sääntöihin EU:n ja globaalilla tasolla.

Suuri osa kansainvälisestä rahoitusmarkkinoiden sääntelystä perustuu alan itsesääntelyyn. Suomen on EU:ssa ja EU:n kautta G20-maiden kokouksissa varmistettava, että julkiset toimijat pystyvät takaamaan sääntelyn riittävyyden myös itsesääntelyn piirissä olevissa asioissa. Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n ja uuden Financial Stability Boardin (FSB) valvontaroolia on lisättävä ja IMF:n päätöksentekoa on demokratisoitava. Uudelle European Securities and Markets authoritylle (ESMA) on annettava riittävän laajat toimintavaltuudet.

Yksittäisten rahoitusinstrumenttien tai -mekanismien kieltämisen sijaan tärkeimpiä sääntelytyökaluja ovat avoimuuden lisääminen rahoitusmarkkinoilla, järjestelmäriskien valvonta ja rahoituslaitosten riittävän vakavaraisuuden varmistaminen.

Läpinäkyvällä kirjanpidolla ja automaattisella, monenkeskisellä verotietojen vaihdolla on päästävä käsiksi myös veroparatiiseihin. Veroparatiisien käyttö veronkierrossa on estettävä ja salaisuuden verho tietojen pimeämiseksi on saatava nostettua. Monet asiantuntijat pitävät yhtenä talouskriisin taustasyistä veroparatiisien kautta harjoitettua varjotaloutta. Veroparatiisit myös osaltaan mahdollistivat sen, että kriisi saattoi levitä erittäin laajalle.

Riskinotto kuuluu kuitenkin oleellisena osana rahoitusalaan. Ohjauspolitiikassa pääpainon tulee olla riskien toteutumisen vaikutusten minimoimisessa. Yksi keino tähän on uusien rahoitusinstrumenttien hyväksyttäminen valvovilla viranomaisilla ennen markkinoille laskemista.

Rahoituslaitosten vakavaraisuuskriteerien ja kilpailulainsäädännön on estettävä hallitsemattomien järjestelmäriskien syntyminen. Pankkijärjestelmän raja-aidat on palautettava niin, että talletus-, investointi- ja vakuutustoiminta pysyvät irrallaan toisistaan. Euroopan keskuspankin rahapolitiikka tulee edelleen säilyttää itsenäisenä.

Hyvä kannustinjärjestelmä kannustaa hallittuun riskinottoon, joka on kestävää myös pidemmällä aikajänteellä. Omistajan etu on läpinäkyvät kannustimet, jotka eivät kannusta tiedon pimittämiseen. Kotimaisten eläkeyhtiöiden sijoittamista koskevat säännöt on harkittava uudelleen. Sääntöjä tulee tiukentaa niin, että joitakin sijoituksen osa-alueita suljetaan pois liian suuren riskin tai kohteen epäeettisyyden takia. Finanssivalvonnalle pitää osoittaa riittävä rahoitus, jotta sillä on edellytykset palkata riittävästi ammattitaitoista henkilökuntaa.

Euromaiden julkisten talouksien yhteistä valvontaa on myös parannettava, jotta Kreikan kriisin kaltaisia riskejä ei jatkossa toteudu. Se tarkoittaa laajennettuja valtuuksia Eurostatille tilastoinnin kehittämiseksi ja luottavuuden parantamiseksi. Euromailta on edellytettävä vakaus- ja kasvusopimuksen säntillistä noudattamista, eikä lipeämisiä saa sallia ilman poikkeuksellisia ja objektiivisesti määriteltyjä perusteita.

EU-maiden on rakennettava yhteinen pankkien taseesta kerättävä vakausmaksujärjestelmä. Rahastojen pelisäännöt olisivat kaikille EU-maille yhteiset mutta kunkin maan oma rahasto olisi sen omassa hallinnassa. Rahastoon kerättävillä varoilla taataan se, että finanssisektori osallistuu jatkossa itse järjestelmäriskien laukeamisesta syntyviin suuriin talouskriiseihin.

Lyhyen aikavälin voitontavoitteluun tähtäävät finanssimarkkinat toteuttavat yhä huonommin alkuperäistä tehtäväänsä resurssien allokoijina. Spekulatiiviset rahoitusinstrumentit houkuttavat pääomaa enemmän kuin reaalitalouden toimijat. Transaktioita verottamalla voidaan puuttua sijoitusten lyhytaikaisuuteen, ja siksi Suomen on edistettävä yleisen rahoitusmarkkinaveron toteuttamista kansainvälisenä yhteistyönä.

Vihreät esittää, että

- Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n ja Financial Stability Boardin (FSB:n) asemaa keskeisimpinä globaaleina finanssialan valvojina vahvistetaan, jotta alan sääntelyllä on globaalit pelisäännöt ja alan itsesääntely on myös julkisessa arvioinnissa.
- Uudelle EU:n rahoitusmarkkinoita valvovalle viranomaiselle European Securities and Markets authoritylle (ESMA) on annettava riittävät toimivaltuudet.
- EU-tasolla kansallisten valvojien yhteistyötä ja koordinaatiota lisätään.
- varmistetaan Finanssivalvonnalle riittävät taloudelliset resurssit.
- uudet rahoitusinstrumentit hyväksytetään valvovilla viranomaisilla ennen markkinoille laskemista.
- siirrytään yrityskohtaisesta maakohtaiseen kirjanpitoon, jolloin globaalien yritysten eri tytäryhtiöiden riskit tulevat nykyistä paremmin esille ja veronkierto estyy
- Siirrytään OECD:n johdolla automaattiseen, monenkeskiseen verotietojen vaihtoon valtioiden välillä veroparatiisien kautta tapahtuvan veronkierron ja tietojen salaamisen estämiseksi.
- EU-maat luovat yhteiset pelisäännöt pankkien taseista kerättäville vakausmaksurahastoille, joiden varoja jäsenmaat itse käyttävät talouskriisien hoidon rahoittamiseen.
- Suomi edistää globaalilla ja EU-tasolla yleisen rahoitusmarkkinaveron toteuttamista.